

РОЗВИТОК СВИНАРСТВА В УКРАЇНІ

Н. П. ГРИЩЕНКО, кандидат сільськогосподарських наук,
старший викладач кафедри технологій у птахівництві, свинарстві та
вівчарстві

**Національний університет біоресурсів і природокористування
України**

E-mail: nat.tychina@gmail.com

Анотація. Вагому частку у формуванні продовольчої безпеки населення займає галузь свинарства, попит на продукцію якої у споживанні м'яса становить близько 35 %. Скорочення кількості дрібних товаровиробників свинини закріплює позиції високотехнологічних підприємств, що зумовлює підвищення якості виробленої продукції та спонукає до вирішення задач імплементації міжнародних норм і стандартів виробництва свинини у вітчизняну практику з врахуванням загрозливого епізоотичного стану. Тому, питання розвитку свинарства України у сучасних умовах є актуальним та потребує глибокого вивчення.

Метою роботи було дослідження сучасного стану розвитку свинарства у площині динаміки поголів'я свиней та їх продуктивності за категоріями господарств, а також узагальнити сучасні умови розвитку галузі в умовах загрозливого епізоотичного стану. Для проведення досліджень були використані методи синтезу, аналізу та порівняння.

Нарощування обсягів виробництва у галузі свинарства досягається завдяки впровадженню у виробництво науково-обґрунтованих та енергоощадних технологій, а також модернізації обладнання на свинарських підприємствах. Сучасний стан розвитку економіки України передбачає ведення підприємницької діяльності на засадах імплементації нормативно-правових актів до міжнародних стандартів якості та безпечності харчових продуктів, які передбачають гуманне ставлення та забезпечення комфорту тварин з метою повного розкриття їх біологічного потенціалу.

Середня жива маса свиней, вирощених домогосподарствами за 2017 рік, становила 133 кг. Загальною особливістю для промислових свинокомплексів та домогосподарств є підвищення показників ефективності виробництва, а саме збільшення виходу життєздатних порослят від свиноматки на 28,16 %. Така тенденція забезпечила збільшення виробництва свинини на одну свиноматку до 39,6 %, показник якого вдалося досягти шляхом відтворення стада.

Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на вивчення розвитку галузі свинарства в умовах індустріалізації з метою

унеможливлення потрапляння АЧС на промислові об'єкти виробництва та переробки продукції свинарства.

Ключові слова: *свинарство, технологія, поголів'я, африканська чума свиней, жива маса, багатоплідність, конверсія корму, виробництво*

Актуальність. Свинарство відіграє важливу роль у формуванні продовольчої безпеки населення України, на частку споживання свинини у загальному споживчому попиті припадає понад 40 %. Трансформаційні зміни на шляху до євроінтеграційних прагнень вітчизняного аграрного сектору викликають зміни розвитку та функціонування галузі свинарства. Впровадження міжнародних стандартів виробництва та контролю якості продукції у поєднанні з підвищенням цін на оборотні ресурси та загрозливого епізоотичного стану в Україні викликають вихід з ринку дрібних товаровиробників та закріплення позицій вертикально інтегрованих підприємств з виробництва та переробки продукції свинарства, що актуалізує питання дослідження векторів розвитку галузі у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематиці розвитку свинарства в Україні як пріоритетної галузі тваринництва присвячено ряд наукових праць В. М. Волощука [3], Ю. В. Засухи [6], М. Г. Повода [5], І. Б. Банковської [1] та інших, проте, інтенсифікація розвитку галузі в сучасних умовах актуалізує питання фактичного стану свинарства у регіонах України за ефективністю, масштабністю, екологічністю і безпечністю виробництва.

Мета дослідження – дослідити сучасний стан розвитку свинарства у площині динаміки поголів'я свиней та їх продуктивності за категоріями господарств, а також узагальнити сучасні умови розвитку галузі з урахуванням загрозливого епізоотичного стану.

Матеріали і методи. За узагальнення тенденцій та перспектив розвитку свинарства були використані методи синтезу та аналізу, метод порівняння, застосований для розробки графічної динаміки чисельності поголів'я свиней та розрахунків індикаторів продуктивності галузі.

Результати дослідження та їх обговорення. Динаміка поголів'я свиней в Україні за останні 40 років показує залежність розвитку галузі від обраного стратегічного курсу держави в умовах трансформаційних перетворень. Перехід від традиційного способу утримання до промислових технологій виробництва продукції свинарства призвів до суттєвого зниження чисельності поголів'я. Проведений аналіз статистичних даних свідчить про поступове зменшення поголів'я у сільськогосподарських підприємствах за період з 2001 по 2017 рр., в той час як кількість свиней в присадибних господарствах залишається майже незмінною з ілюстрацією поступового зменшення чисельності поголів'я. Така тенденція пояснюється покращенням інвестиційної привабливості галузі свинарства у створенні промислових підприємств, що забезпечується регуляторною діяльністю держави з метою реалізації експортного потенціалу України (табл. 1).

1. Динаміка поголів'я свиней в Україні*

Роки	Господарства усіх категорій		Сільськогосподарські підприємства		Господарства населення	
	тис. голів	%	тис. голів	%	тис. голів	%
1961	18193,6	100	13452,2	73,9	4741,4	26,1
1971	20746,2	100	15103,7	72,8	5642,5	27,2
1981	19782,7	100	15643,2	79,0	4139,5	21,0
1991	19426,9	100	14071,2	72,4	5355,7	27,6
1996	13144,4	100	7152,5	54,4	5991,9	45,6
2001	7652,3	100	2114,4	27,6	5237,9	72,4
2001 р. у % до 1991 р.	–	–	–	38,1	–	61,9
2006	7052,8	100	2602,4	36,8	4450,4	63,2
2011	7960,4	100	3625,2	45,5	4335,2	54,5
2012	7373,2	100	3319,2	45,0	4054,0	55,0
2013	7576,7	100	3556,9	46,9	4019,8	53,1
2014	7922,2	100	3378,9	46,2	4043,3	53,8
2015	7614,5	100	3767,6	49,47	3846,9	50,53
2015	7762,8	100	–	–	–	–
2016	7102,4	100	3484,2	49,1	3618,2	50,9
2017	6723,2	100	3623,5	53,9	3099,7	46,1
2014 р. у % до 2017 р.	- 15,1	–	–	-	–	-

*Примітка: джерело: складено автором на основі опрацювання та аналізу матеріалів авторів [2, 3, 4, 6].

Аналіз табл. 1 показав, що максимальний рівень чисельності поголів'я було досягнуто у 1971 році і становив понад 21,7 млн голів. У 1991 році свиней налічувалося близько 19,5 млн голів. Протягом наступних десяти років чисельність скоротилася до 7,6 млн голів. Динаміка поголів'я демонструє спад чисельності у 2017 році порівняно з 2014 роком на 15,1 %. На даний показник впливає також унеможливлення збору статистичних даних фахівцями Державної служби статистики України на територіях зони проведення антитерористичної операції та тимчасово окупованої території [4]. Проте, організації, які зацікавлені у вивченні розвитку галузі свинарства, продовжують досліджувати стан і основні тенденції функціонування господарств у всіх регіонах країни.

Нарощування обсягів виробництва у галузі свинарства досягається завдяки впровадженню у виробництво науково-обґрунтованих та енергоощадних технологій, а також модернізації обладнання на свинарських підприємствах. Сучасний стан розвитку економіки України передбачає ведення підприємницької діяльності на засадах імплементації нормативно-правових актів до міжнародних стандартів якості та безпечності харчових продуктів, які передбачають гуманне ставлення та забезпечення комфорту тварин з метою повного розкриття їх біологічного потенціалу. Дані, наведені у табл. 2, ілюструють основні тенденції ефективності виробництва свинини в Україні. Зокрема, динаміка продуктивності основних свиноматок показує збільшення виходу

життєздатних поросят з 2012 до 2017 років 28,16 %. У свою чергу, це призвело до збільшення виробленої свинини на одну особу до 39,6 %.

2. Динаміка виробництва свинини в Україні*

Показники	Роки						Відхилення 2017 р. у % до 2012 р.
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Вихід приплоду на 100 свиноматок, гол	1530	1509	1805	1937	1961	1972	+ 28,9
Падіж підсисних поросят на 100 свиноматок, гол	5,7	5,1	4,7	4,8	5,4	6,2	+ 8,7
Виробництво свинини на одну свиноматку, кг	1545	1767	1804	2070	2157	2149	+ 39,1
Середньодобові прирости свиней на відгодівлі в усіх категоріях господарств, г	375	414	448	474	481	480	+ 28,0
Середня жива маса свиней реалізованих на забій товарними підприємствами, кг	104	103	103	106	109	105	+ 0,1
Середня жива маса свиней реалізованих на забій домогосподарствами, кг	137	135	142	138	133	131	- 4,37

*Примітка: джерело: складено автором на основі аналізу даних [2, 3, 4].

Аналіз наведених аналітичних даних у табл. 2 показує різницю у тенденціях до задоволення попиту на ринку свинини між промисловими сільськогосподарськими підприємствами та господарствами населення. Це явище наочно ілюструється показниками середньої живої маси відгодівельного молодняка свиней за відправлення на забій. Промислові свинокомплекси відгодовують тварин з метою збільшення виходу пісного м'яса та оптимізації тривалості відгодівлі, а господарства населення мотивовані на збільшення передзабійної маси, що як правило, досягається осалюванням туші. Середня жива маса свиней, вирощених домогосподарствами за 2017 рік, становила 133 кг. Загальною особливістю для промислових свинокомплексів та домогосподарств є підвищення показників ефективності виробництва, а саме – збільшення виходу життєздатних поросят від свиноматки на 28,16 %. Така тенденція забезпечила збільшення виробництва свинини на одну свиноматку до 39,6 %.

Основною причиною впливу на нарощування обсягів виробництва свинини в Україні є зростання виробничих витрат. Досягнення бажаного економічного результату можливе лише за взаємодії факторів годівлі,

утримання та реалізації генетичного потенціалу тварини. Середньостатистичний приріст молодняка на відгодівлі свиней в Україні за 2017 рік становив 481 г. Середні показники приростів на високотехнологічних свинофермах за період відгодівлі становлять 650–750 г. Досягнення живої маси молодняка на рівні 100-105 кг на промислових свинокомплексах відбувається за 165-170 діб. Позитивний результат вирощування свиней на 70 % залежить від налагодженої технології виробництва та конверсії корму, яка становить 2,8-3,0 кг на 1 кг приросту. Собівартість виробництва свинини в Україні за 2017 рік становить в середньому 39-40 грн/кг, а середня реалізаційна ціна молодняка свиней на забій – становить 47 грн/кг.

Динаміка поголів'я свиней в Україні та зосередженість свинопоголів'я ілюструє взаємозв'язок рентабельності виробництва до організації виробничих потужностей. Свинокомплекси, які спеціалізуються на відгодівлі молодняка свиней, залежно від ринкової ситуації можуть реагувати на несприятливі умови ведення господарської діяльності шляхом реалізації поголів'я та тимчасової зупинки технологічного циклу. Поруч коливаннями вартості оборотних ресурсів загрозливим для успішного розвитку свинарства України постає африканська чума свиней (АЧС) або хвороба Монтгомері, що є транскордонною, вірусною хворобою, здатною до швидкого поширення та відноситься згідно Міжнародної класифікації заразних хвороб тварин до класу А.

За 11 місяців 2017 року в Україні було зафіксовано 127 випадків АЧС, з яких 105 – домашні свині, 17 – дикі, та 5 – сільськогосподарські підприємства. На основі проведених досліджень встановлено, що від ефективності регулювання ринку свинини у загрозливий епізоотичний період залежить не лише експортна перспектива, але і збереження свинарства як явища у масштабах від домогосподарств до промислових комплексів. Аналіз визначає, що за відсутності чіткої регуляторної політики на ринку свинини у період загрозливого епідеміологічного стану вірус африканської чуми свиней швидко нарощує темпи поширення – 100 км на рік від попереднього місця виявлення.

Висновки і перспективи. Стан галузі свинарства в Україні характеризується загальним скороченням поголів'я свиней за останні три роки у середньому до 15 %. Така динаміка пояснюється скороченням підприємств з низьким рівнем ветеринарного захисту виробничих потужностей, як спосіб управління ризиком занесення АЧС. Таким чином, рівнорозділення валового виробництва свинини між господарствами населення і сільськогосподарськими підприємствами зміщується у бік промислового сектора виробництва, що обумовлює підвищення якості свинини, виробленої в Україні. Сучасний стан свинарства характеризується оптимізацією собівартості продукції за рахунок розкриття біологічного потенціалу тварин та ресурсозберігаючих технологій виробництва свинини на засадах якості та безпечності продукції харчування. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні напрямів розвитку галузі свинарства в умовах індустріалізації з метою унеможливлення потрапляння АЧС на промислові об'єкти виробництва та переробки продукції свинарства.

Список використаних джерел

1. Баньковська, І. Б. Модель оптимізації виробництва якісної свинини в сучасних умовах товарного свинарства / І. Б. Баньковська [та ін.] // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. К.: Вид-во НУБіП України, 2016. – № 250. – С. 114 –124.
2. Вдовенко, Н. М. Регулювання ринку свинини України в умовах євроінтеграції: [монографія] / Н. М. Вдовенко, Н. П. Грищенко, В. С. Шепелєв. – К: Кондор-Видавництво, 2017. – 371 с.
3. Волощук, В. М. Стан і перспективи розвитку галузі свинарства / В. М. Волощук // Вісник аграрної науки. – 2014. – № 2. – С. 17 – 20.
4. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
5. Повод, М. Г. Відтворювальна здатність свиноматок зарубіжної селекції в умовах інтенсивної технології / М. Г. Повод, О. М. Храмова // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Тваринництво. – Суми, 2017. – № 5(2). – С. 119 – 122.
6. Zasukha, Y.V. The impact of wet and dry feeding methods on fattening pigs / Y.V. Zasukha, A.A. Getya, V.M. Kondratiuk, S.M. Grishchenko // Journal "Gyvulininkystė" (Animal Husbandry) – 2016. – № 64. – P. 40 – 48.

References:

1. Bankovska, I. B. (2016). Model optymizatsii vyrobnytstva yakisnoi svynyny v suchasnykh umovakh tovarnoho svynarstva [Model of optimization quality pork production in modern conditions of commercial pig production]. Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy, 250, 114 –124.
2. Vdovenko, N. M., Hryshchenko, N. P., Shepeliev, V. S (2017). Rehuliuvannia rynku svynyny Ukrainy v umovakh yevrointehratsii [Regulation of the pork market of Ukraine in the conditions of European integration]. Kyiv: Kondor-Vydavnytstvo, 371.
3. Voloshchuk V. M. (2014). Stan i perspektyvy rozvytku haluzi svynarstva [Status and prospects of the pig industry]. Visnyk ahrarynoi nauky, 2, 17 – 20.
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at : <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Povod, M. H., Khramova, O. M. (2017). Vidtvoriuvalna zdattist svynomatok zarubizhnoi selektsii v umovakh intensyvnoi tekhnolohii [Reproductive ability of sows of foreign breeding in conditions of intensive technology]. Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarynoho universytetu. Serii: Tvarynnytstvo, 5(2), 119 – 122.
6. Zasukha, Y. V., Getya, A. A., Kondratiuk, V. M., Grishchenko, S. M. (2016). The impact of wet and dry feeding methods on fattening pigs. Journal "Gyvulininkystė" (Animal Husbandry) , 64, 40 – 48.

РАЗВИТИЕ СВИНОВОДСТВА В УКРАИНЕ

Н. П. Грищенко

Аннотація. *Весомую долю в формировании продовольственной безопасности населения занимает отрасль свиноводства, спрос на продукцию которой в потреблении мяса составляет около 35%.*

Сокращение количества мелких товаропроизводителей свинины закрепляет позиции высокотехнологичных предприятий, что приводит к повышению качества продукции и побуждает к решению задач имплементации международных норм и стандартов производства свинины в отечественную практику с учетом угрожающего эпизоотического состояния.

Цель работы состоит в исследовании современного состояния развития свиноводства в плоскости динамики поголовья свиней и их производительности по категориям хозяйств, а также обобщении современных тенденций развития и состояния отрасли в условиях угрожающего эпизоотического состояния.

Для проведения исследований были использованы методы синтеза, анализа и сравнения.

Наращивание объемов производства в отрасли свиноводства достигается благодаря внедрению в производство научно обоснованных и энергосберегающих технологий, а также модернизации оборудования на свиноводческих предприятиях. Современное состояние развития экономики Украины предусматривает ведение предпринимательской деятельности на основе имплементации нормативно-правовых актов с международными стандартами качества и безопасности пищевых продуктов, предусматривающих гуманное отношение и обеспечения комфорта животных с целью полного раскрытия их биологического потенциала.

Средняя живая масса свиней, выращенных домохозяйствами за 2017 год, составила 133 кг. Общей особенностью для промышленных свинокомплексов и домохозяйств является повышение показателей эффективности производства, а именно увеличение выхода жизнеспособных поросят от свиноматки на 28,16 %. Такая тенденция обеспечила увеличение производства свинины на одну свиноматку до 39,6 %, показатель которого удалось достичь путем воспроизводства стада.

Перспективы дальнейших исследований состоят в изучении тенденций и условий развития отрасли свиноводства с учетом индустриализации с целью предотвращения попадания АЧС на промышленные объекты производства и переработки продукции свиноводства.

Ключевые слова: свиноводство, технология, поголовье, африканская чума свиней, живая масса, многоплодие, конверсия корма, производство

DEVELOPMENT OF PIG BREEDING IN UKRAINE

N. P. Hryshchenco

Abstract. The pork industry, whose demand for meat products is about 35%, is a significant share in the formation of food security of the population. The reduction of the number of small producers of pork strengthens the

position of high-tech enterprises. Therefore, the issue of the development of pig breeding in modern conditions is urgent and needs to be studied in depth.

To study the current state of development of pig breeding in the area of dynamics of pig population and their productivity by category of farms, as well as to generalize the current conditions of development of the industry in a threatening epizootic state.

Methods for synthesis, analysis and comparison were used to conduct research.

The increase in production in the pig industry is achieved through the introduction of scientifically sound and energy-saving technologies, as well as the modernization of equipment at pig breeding enterprises. The current state of the economy of Ukraine involves conducting entrepreneurial activity on the basis of the implementation of legal acts to international standards of quality and safety of food products that provide for a humane attitude and ensure the comfort of animals in order to fully reveal their biological potential. The average live weight of pigs grown by households in 2017 was 133 kg. A common feature for industrial pig farms and households is an increase in production efficiency, namely an increase in the yield of viable piglets from the sow by 28.16 %. This tendency has increased the production of pork per sow to 39.6 %.

The main reason for the impact on the increase in pork production in Ukraine is the increase in production costs. The achievement of the desired economic result is possible only with the interaction of the factors of feeding, maintenance and implementation of the genetic potential of the animal. The average growth rate of young animals for fattening pigs in Ukraine in 2017 amounted to 481 g. The average growth rates of high-tech pig farms during the fattening period are 650-750 g. The achievement of the live weight of young 100-105 kg in industrial pig farms is 165-170 days. The positive result of growing pigs by 70 % depends on the established technology of production and conversion of feed, which is 2.8-3.0 kg per 1 kg of growth. The cost of pork production in Ukraine in 2017 is an average of 39-40 UAH / kg, and the average selling price of young pigs for slaughter is 47 UAH / kg.

Prospects for further research will be directed to the study of the development of the pig industry in conditions of industrialization in order to prevent ACE from entering industrial facilities for the production and processing of pig products.

Keywords: pig breeding, technology, livestock, African swine fever, live weight, multiparty, feed conversion, production